

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: doktorské studium

2012
5. ročník SVOČ

Autor: Mgr. Katarína Danková
Konzultant: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 5. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze dne 18. 4. 2012

.....
Katarína Danková

Seznam použitých skratek

TrZ

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

TOPOZ

zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

OBSAH

Úvod	1
1. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob a její proměny ve státech common law	1
1.1 Velká Británie.....	2
1.2 USA.....	5
2. Trestní odpovědnost právnických osob ve státech kontinentální právní kultury	6
2.1 Francie.....	7
2.2 Nizozemí.....	8
2.3 Spolková republika Německo.....	9
2.4 Španělsko.....	9
2.5 Itálie.....	10
2.6 Polsko a Maďarsko.....	10
2.7 Vývojové trendy právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob.....	11
3. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice	11
Závěr	16

Úvod

Trestní odpovědnost právnických osob je tématem velice aktuálním, a to zejména v souvislosti s nedávným přijetím zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který do českého právního řádu zavádí pravou trestní odpovědnost právnických osob.

Potřeba zavedení trestní odpovědnosti právnických osob byla nejen v České republice, ale i v ostatních státech kontinentální právní kultury podmíněná jednak zvyšující se ekonomickou silou a rostoucími negativními důsledky protiprávního jednání organizací, a také závazky, které v této oblasti pro státy plynou z mezinárodních dokumentů. Při zavádění institutu trestní odpovědnosti se státy kontinentálního právního systému potýkaly se stejnými problémy. Jedním z nich byla i otázka, jak široce vymezit trestní odpovědnost ve vztahu k jednotlivým trestným činům tak, aby státy dostály mezinárodním závazkům, potřebám aplikační praxe a zároveň zájmu na ochraně společnosti před páchaním trestných činů.

Tato práce se zaměří především na otázku odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví, jelikož právě ony byly často problematickým bodem při legislativním procesu v jednotlivých zemích. To nejlépe dokládají skutečnosti, že v zemích common law, kde celý koncept trestní odpovědnosti původně vznikl, právnické osoby nabyly trestní odpovědnost za tyto trestné činy až po sto padesáti letech od jejího zavedení a ani Česká republika ji ve svém právním řádu nezavádí.

Pokud chceme predikovat další možný vývoj české právní úpravy v této oblasti, je z hlediska metody nejuvhodnější právě komparace jednotlivých evropských právních úprav, neboť v jejich vývoji je možné spatřovat mnohé podobnosti.

1. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob a její proměny evropských státech common law

Koncept trestní odpovědnosti právnických osob vznikl v právním prostředí států common law, kde také prošel dlouhým vývojem, než se dotvořil do dnešní podoby. Vývoj tohoto institutu nebyl v státech common law vůbec jednoduchý a v každém ze států vykazoval jistá specifika. V této části se zaměříme na vymezení vývojových milníků konceptu trestní odpovědnosti právnických osob a na přiblížení událostí, které vedly k zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví.

1. 1 Velká Británie

Ve Spojeném království došlo k legislativnímu prosazení myšlenky trestní odpovědnosti právnických osob v polovině dvacátého století. V roce 1827 bylo uzákoněno pravidlo, podle kterého se pro účely trestních předpisů slovo „osoba“ vykládá ve smyslu jak osoby fyzické, tak osoby právnické, pokud takový výklad není v rozporu se smyslem daného ustanovení.¹ Od zavedení koncepce trestní odpovědnosti právnických osob k jejímu prosazení v rozhodovací praxi soudů však vedla ještě dlouhá a strastiplná cesta.

Zpočátku soudy aplikovaly koncept trestní odpovědnosti právnických osob jenom u trestných činů, které nevyžadují naplnění subjektivní stránky (regulatory offences). Vycházely přitom z tzv. zástupné teorie, podle které je právnická osoba odpovědná za jednání svých zaměstnanců v rámci jejich zaměstnání.

Postupně s rozšiřováním okruhu trestných činů, za které bylo podle soudů možné právnické osoby činit odpovědnými, se soudy musely vypořádat s teoretickým problémem, jak dovést a teoreticky odůvodnit existenci zavinění u osob, které jsou pouhou právní fikcí bez jakékoli vůle.² Řešení nabídlo až rozhodnutí Sněmovny lordů v případě *Tesco Supermarkets Ltd. v Natrass*³. Rozhodnutí bylo přelomové stanovením pravidla, že při posuzování trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy vyžadující naplnění subjektivní stránky, mají soudy vycházet z tzv. teorie identifikace. Ta spočívá v principu, že právnická osoba nese odpovědnost pouze za trestné činy těch fyzických osob, které jsou řídicí myslí a vůlí společnosti a které jako takové mohou být se společností identifikovány.

Velice obecně lze říci, že zástupná odpovědnost se uplatňuje u trestných činů upravených zákonem, z nichž mnohé nevyžadují existenci zavinění [tzv. regulatory offences]. Zde bude právnická osoba odpovědná za jakékoliv trestné činy svých zaměstnanců

¹ Interpretation Act 1978

² Wells, C.: *Corporate Criminal Liability in England and Wales: Past, Present, and Future*. In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010., s. 99 – 101.

³ Případ *Tesco Supermarkets Ltd. v Natrass* spočíval v pochybení manažera jednoho z obchodů Tesco, který dal souhlas s vystavením zboží pod jinou cenou než tou, která byla reklamována. Sněmovna lordů řešila otázku, zda lze za toto jednání společnost činit odpovědnou. Dospěla přitom k závěru, že společnost lze činit odpovědnou jenom za zaviněné jednání jejího řídicího managementu, který lze považovat za “řídicí mysl a vůlí” společnosti. Jelikož manažera jedné prodejny nelze považovat za součást řídicího managementu, odpovědnost společnosti nemohla být jednáním této osoby založena.

či zástupců. Identifikační teorie se naopak použije u trestných činů neupravených zákonem, jejichž znakem je i zavinění [tzv. non-regulatory offences].⁴

Do skupiny trestných činů vymezené subjektivní stránkou jako znakem skutkové podstaty patří také trestné činy proti životu a zdraví. Z těchto trestných činů bude dále pozornost věnována trestnému činu nedbalostního usmrcení, který ve Velké Británii prošel v souvislosti s konceptem trestní odpovědnosti právnických osob specifickým vývojem.

K naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu usmrcení z hrubé nedbalosti podle common law bylo zapotřebí, aby společnost závažným způsobem porušila povinnost péče vůči oběti a aby za trestný čin zabití byla zároveň odpovědná fyzická osoba řídící činnost organizace (tzv. řídící mysl společnosti).

K vůbec prvnímu pokusu stíhat právnickou osobu za trestný čin zabití došlo v roce 1926 v souvislosti se stávkou horníků. S odůvodněním, že právnická osoba nemůže být odpovědná za tak závažný trestný čin jako je zabití, bylo tehdy trestní stíhání zastaveno.⁵ Otázka trestní odpovědnosti právnické osoby za trestný čin zabití byla opětovně otevřena v 90. letech dvacátého století, v důsledku četných dopravních nehod s fatálními následky. Takovým případem bylo například potopení trajektu u přístavu Zeebrugge v roce 1991, při němž zahynulo 192 osob⁶. V návaznosti na tuto událost padlo soudní rozhodnutí zakládající precedent, podle kterého je právnická osoba plně odpovědná za trestný čin usmrcení z nedbalosti, pokud prostřednictvím osoby, jejíž jednání lze právnické osobě připsat, naplní znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu. Položilo tak teoretický základ pro stíhání právnických osob za takové jednání.

Zastavení trestního stíhání v případě *Herald of Free Enterprise* a také posléze v případě *Great Western Train*⁷ vzbudilo vlnu nevole a kritiky. Ve všech zmíněných případech se kamenem úrazu stala aplikace identifikační teorie.

⁴ Wells, C.: *Corporate Criminal Liability in England and Wales: Past, Present, and Future*. In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010., s. 98.

⁵ Pieth, M., Ivory, R.: *Op. cit.*, s. 99

⁶ Trajekt společnosti *Herald of Free Enterprise* v důsledku opomenutí svého zaměstnance vyplul z přístavu Zeebrugge s otevřenými dveřmi, v důsledku čehož došlo k převrnutí plavidla, při kterém zemřelo 192 lidí. Při vyšetřování se zjistilo pochybení vícero členů posádky jako i nepřítomnost bezpečnostních prvků na plavidle. Soud trestní stíhání zastavil s odůvodněním, že neexistuje dostatek důkazů o tom, že by následek byl způsoben nedbalostí některého z členů řídicího managementu společnosti tak, jak to vyžaduje identifikační teorie.

⁷ Vlak společnosti *Great Western* se na dráze ze Swansea do Londýna srazil s protijdoucím vlakem. Vlak byl vybaven několika bezpečnostními prvky, z nichž některé byly vypnuty, jiné nebyly vůbec používány. V tomto případě byl za usmrcení z nedbalosti stíhán strojvůdce, trestní řízení však bylo nakonec zastaveno.

Na neuspokojivý stav reagovala Právní komise [Law Commission], která ve své zprávě navrhovala změnu úpravy, opuštění doktríny identifikace u trestného činu zabití a vytvoření samostatné skutkové podstaty trestného činu zabití právnickou osobou.⁸ Tato se nakonec stala podkladem pro zákon o korporátním zabití - The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007.⁹

Zákon z roku 2007 konstruuje samostatnou skutkovou podstatu trestného činu korporátního zabití [corporate manslaughter], jehož subjektem mohou být pouze organizace a další subjekty stanovené zákonem (jako jsou státní orgány, policejní orgány, odborové svazy a svazy podnikatelů). Organizace je odpovědná za trestný čin, pokud způsob řízení a organizace její činnosti představuje porušení důležité povinnosti péče, které má za následek smrt člověka. Znaky trestného činu korporátního zabití tedy jsou:

- 1) existence důležité povinnosti péče organizace vůči oběti
- 2) hrubé porušení relevantní povinnosti
- 3) smrt fyzické osoby
- 4) příčinná souvislost mezi porušením povinností a smrtí
- 5) hrubé porušení relevantní povinnosti musí alespoň z podstatné části spočívat ve způsobu, kterým je činnost organizace řízená ze strany managementu organizace.

Zákon z roku 2007 představuje originální koncept řešení odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti osobám a umožňuje stíhat případy úmrtí v důsledku porušování bezpečnostních (a jiných) předpisů, které by při aplikaci identifikační doktríny byly jen stěží prokazatelné. I přes četné nedostatky¹⁰, které vykazuje, přinesl tento zákon nový pohled na trestní odpovědnost právnických osob a může do budoucna sloužit jako model pro regulaci trestí odpovědnosti organizací i za jiné trestné činy, například trestné činy proti zdraví.

⁸ Law Commission Report No. 237, *Legislating the Criminal Code: Involuntary Manslaughter*, 1996. dostupné z <http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/lc237_Legislating_the_Criminal_Code_Involuntary_Manslaughter.pdf>

⁹ *Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007*, dostupné z <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/19/contents>>

¹⁰ K nedostatkům zákona srovnej Gobert, J.: *The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 – Thirteen years in the making but was it worth the wait?* *The Modern Law Review*, 2008, s. 413–433.

1. 2 USA

Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v USA vykazuje určitá specifika oproti vývoji ve Velké Británii. Americké soudy zpočátku při řešení otázky trestní odpovědnosti právnických osob následovaly soudy britské a postihovaly právnické osoby pouze za trestné činy bez subjektivního prvku. V roce 1909 došlo k rozšíření trestní odpovědnosti korporací i na trestné činy, jejichž znakem je subjektivní stránka. Nejvyšší soud ve věci *NY Central & Hudson River RR Co v. United States*¹¹ judikoval, že právnická osoba je trestně odpovědná za jednání svých zaměstnanců, nezávisle na jejich pracovním postavení, a to i za trestné činy, které vyžadují úmysl (subjektivní stránku). Tímto rozhodnutím došlo na úrovni federálního práva k založení koncepce odpovědnosti organizace za trestné činy podle zástupné teorie s tím omezením, že jednání se musí fyzická osoba dopustit v souvislosti se svým zaměstnáním a v úmyslu opatřit prospěch pro společnost.¹²

Podle této koncepce byly právnické osoby trestně odpovědné za trestné činy vyžadující zavinění, pokud její zaměstnanec jednal zaviněně. Těžkosti při posuzování trestní odpovědnosti nastávaly v případech, kdy žádný ze zaměstnanců neměl zákonem požadovaný úmysl, avšak tento existoval na kolektivní úrovni. V případě *United States v. Bank of New England, N.A.*¹³ soud dospěl k závěru, že souhrn vědomí jednotlivých zaměstnanců jednajících v rámci svého zaměstnání je totožný s vědomím společnosti. Soud tímto založil precedent, podle něhož lze v takových případech vyvodit trestní odpovědnost organizací za činy, které vyžadují zavinění s tím, že zavinění se dovozuje z kolektivního vědomí.

Trestní odpovědnost se na federální úrovni postupně rozšiřovala a v současnosti se dokonce odhaduje, že počet trestných činů, za které lze právnickou osobu stíhat, převyšuje 4000.¹⁴ Restriktivnější přístup k trestní odpovědnosti právnických osob se však uplatňuje na

¹¹ V případě *NY Central & Hudson River RR Co v. United States* řešil Nejvyšší soud porušení zákona ukládajícího zákaz přijímání a poskytování nezákonných slev v mezistátní přepravě podle Elkins Act. Manažer železniční společnosti udělil nezákonné slevy některým ze zákazníků této společnosti. Společnost namítala protiústavnost trestního stíhání za trestný čin, kterého se nedopustila společnost, ale jiný subjekt, a to zaměstnanec společnosti. Společnost dále namítala, že takové trestní řízení porušuje i ústavou zaručené právo na spravedlivý proces. Nejvyšší soud oba argumenty odmítl a shledal společnost trestně odpovědnou za protiprávní jednání jejích zaměstnanců.

¹² Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths LexisNexis, 2003. s. 57.

¹³ V případě *United States v. Bank of New England, NA* federální odvolací soud rozhodoval o trestní odpovědnosti Bank of New England za porušení zákonné povinnosti vystavit ve lhůtě 15 dní zprávu o transakci přesahující sumu 10 000 dolarů. Svým rozhodnutím založil tzv. doktrínu kolektivního vědomí, podle které souhrn vědomí jednotlivých zaměstnanců organizace může být přičítán organizaci jako takové.

¹⁴ Nanda, V.: *Corporate Criminal Liability in the United States: Is a new Approach Warranted?* In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010, s. 63.

úrovni legislativy jednotlivých států, které přijaly Modelový trestní zákoník [Model Penal Code].¹⁵

Obecně lze shrnout, že právnické osoby jsou v USA trestně odpovědné za trestné činy proti životu a zdraví jak podle federálního, tak i podle vnitrostátního práva jednotlivých států. Je však potřebné zmínit skutečnost, že existují i jurisdikce, které zastávají rezervovanější přístup k trestní odpovědnosti organizací a jejímu rozsahu, hlavně pokud jde o trestný čin zabití a jiné trestné činy proti osobám. S odkazem na zákonná ustanovení upravující trestné činy proti životu a zdraví odmítají trestní odpovědnost právnických osob za tyto trestné činy.¹⁶

2. Trestní odpovědnost právnických osob ve státech kontinentální právní kultury

Státy systému common law se staly kolébkou konceptu trestní odpovědnosti právnických osob, který však se značným časovým odstupem našel své uplatnění i v kontinentálním právním systému. Potřeba zakotvit koncept trestní odpovědnosti právnických osob se v Evropě stala naléhavou v období po Druhé světové válce. Společenský a ekonomický rozvoj vedl k potřebě řešit nové problémy a rizika spjatá s rostoucí silou průmyslových a obchodních společností. Po roce 1989 navíc v souvislosti s globalizačními procesy na úrovni Evropské unie a jiných mezinárodních organizací vznikají úmluvy a jiné právní nástroje pro boj proti organizovanému zločinu, korupci, financování terorismu atd. Tyto mezinárodní instrumenty zavazují státy k zavedení deliktní odpovědnosti právnických osob a přijetí efektivních, přiměřených a odrazujících (effective, proportionate and dissuasive) sankcí.

V důsledku naznačeného vývoje dochází v Evropě postupně k zavádění konceptu trestní odpovědnosti právnických osob do právních řádů jednotlivých států. Jednotlivé úpravy můžeme rozdělit do skupin podle dvou hlavních kritérií. Tím prvním je koncepce deliktní odpovědnosti, podle které rozlišujeme pravou trestní odpovědnost právnických osob (tj. trestní odpovědnost právnických osob, která je výslovně zakotvena v trestním kodexu nebo ve zvláštním zákoně), nepravou trestní odpovědnost (koncepce, která umožňuje právnickým osobám ukládat quasi-trestní sankce bez výslovného zakotvení jejich trestní odpovědnosti) a

¹⁵ Viz Podgor, E., Hisrael, J.: *White collar crime in a nutshell*. 2nd ed. St. Paul: West Publishing, 1997, s. 19-27.

¹⁶ Podgor, E., Hisrael, J.: *White collar crime in a nutshell*. 2nd ed. St. Paul: West Publishing, 1997, s. 19.

koncepte administrativně-právní (řeší odpovědnost právnických osob cestou správního práva.¹⁷

Druhým kritériem je způsob, jakým státy vymezují rozsah trestní odpovědnosti. Tedy jestli rozsah trestní odpovědnosti právnických osob vymezují obecně jako odpovědnost za všechny trestné činy anebo jestli vycházejí z principu speciality. Do skupiny států které zavedly obecnou trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy patří Francie, Nizozemí, Německo a dále Belgie a Rakousko. Do skupiny států, které aplikují princip speciality a rozsah trestní odpovědnosti stanovují taxativním výčtem trestných činů patří např. Itálie, Španělsko a Polsko, ale také Slovinsko.

Z hlediska předmětu této práce pozornost dále zaměříme především na rozsah trestní odpovědnosti právnických osob ve vybraných evropských státech s ohledem na trestné činy proti životu a zdraví, vývoj právní úpravy v této oblasti a identifikaci principů, ze kterých jednotlivé úpravy vycházejí.

2. 1 Francie

Jedním z prvních evropských států (po Nizozemsku – r. 1976, Norsku - r. 1991 a Islandu - r. 1993), který do svého právního řádu zavedl trestní odpovědnost právnických osob, byla Francie. Idea trestní odpovědnosti právnických osob se ve francouzské právní nauce objevila již v roce 1899, kdy ale nenalezla žádnou odezvu.¹⁸ Koncept trestní odpovědnosti byl do francouzského právního řádu zaveden až o téměř sto let později, a to v roce 1994, kdy byl přijat nový trestní zákoník (le nouveau Code Pénal).¹⁹ Podle článku 121-2 jsou právnické osoby, s výjimkou státu, trestně odpovědné za trestné činy spáchané na účet organizace jejími orgány nebo představiteli. Zákon přitom vychází z kombinace identifikačního a nepřímého zástupného modelu trestní odpovědnosti právnických osob.²⁰

Ve svém původním znění vycházel zákon při stanovení rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob z principu speciality. Trestní odpovědnost byla omezena na trestné činy, u nichž to výslovně stanoví zákon. Zákonný výčet přitom obsahoval přibližně 63 skutkových

¹⁷ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Linde, Praha 2007.s. 22

¹⁸ Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v novém francouzském trestním zákoníku. Kriminalistika 1995, č. 4, s. 308.

¹⁹ Zákon nabyl účinnosti dne 1. 3. 1994.

²⁰ Deckert, K.: Corporate Criminal Liability in France. In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010, s. 152-153.

podstat, za které byla právnická osoba trestně odpovědná.²¹ V původním výčtu těchto trestných činů nalezneme i trestné činy proti životu a zdraví, a to konkrétně trestný čin nedbalostního usmrcení a trestný čin nedbalostního ublížení na zdraví. V roce 2005 byl trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti právnickými osobami v pořadí třetí nejčastěji páchaný trestný čin (13,5%, po pracovněprávních deliktech a hospodářských trestných činech). Trestný čin neúmyslného zabití byl v roce 2005 vyhodnocen jako pátý nejčastěji páchaný trestný čin, když tvořil 7,5% všech trestných činů spáchaných právnickou osobou.²²

S účinností od 31. prosince 2005 došlo zákonem Preben II (zákon č. 2004-204 ze dne 9. 3. 2004) k rozšíření rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob na všechny trestné činy.

Model trestní odpovědnosti právnických osob se ve Francii ukázal jako života schopný, efektivní a účinný nástroj boje s trestnou činností organizací.²³

2. 2 Nizozemí

V Nizozemí, podobně jako ve Francii, byla trestní odpovědnost právnických osob zpočátku omezená jenom na určité trestné činy, postupem času však rovněž zde došlo k rozšíření rozsahu trestných činů, které lze právnické osobě přičítat.

K zavedení trestní odpovědnosti právnických osob došlo v roce 1951, kdy speciální zákon (Economic Offences Act) stanovil trestní odpovědnost právnických osob za tzv. ekonomické trestné činy. Následně byla trestní odpovědnost rozšířena i na všechny ostatní trestné činy. Stalo se tak zákonem z roku 1976, který do trestního zákona vložil ustanovení zakládající všeobecnou trestní odpovědnost právnických osob. Podle čl. 51 nizozemského trestního zákona mohou trestné činy spáchat jak fyzické, tak i právnické osoby. Stejně postavení jako právnické osoby přitom mají i jiné organizace bez právní subjektivity. Vymezení základů trestní odpovědnosti právnických osob však v zákoně chybí, a proto meze trestní odpovědnosti určila až rozhodovací praxe soudů.

Právnické osoby mohou v Nizozemí spáchat každý trestný čin, který je vymezen v trestním zákoně anebo ve vedlejším trestním právu. Nejprve panovala nejistota ohledně pachatelství u trestných činů, které jsou příliš „osobní“, jako je trestný čin nedbalostního

²¹ Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: Historický vývoj a mezinárodní srovnání. In: Musil, J., Vanduchová, M. Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 93-94.

²² Gíbalová, D.: Aplikace trestní odpovědnosti právnických osob ve Francii. Trestněprávní revue 2001, č. 5, s. 139.

²³ K tomu blíže srovnej: Gíbalová, D.: Aplikace trestní odpovědnosti právnických osob ve Francii. Trestněprávní revue 2001, č. 5, s. 138.

usmrcení. Pochybnosti byly odstraněny v souvislosti s rozhodnutím soudu v Leeuwardenu ze dne 23. prosince 1987, kterým soud uznal odpovědnost právnické osoby za nedbalostní usmrcení.²⁴

2. 3 Spolková republika Německo

Ke státům, kde je možné právnické osoby stíhat za trestné činy proti životu a zdraví, patří i Německo. K zavedení odpovědnosti právnických osob za trestné činy zde došlo v roce 1949.

Německý zákonodárce se vydal cestou administrativní odpovědnosti právnické osoby, kterou zakotvil v zákoně o přestupcích.²⁵ Podle německého modelu, který je, stejně jako model český, založen na teorii přičitatelnosti, lze právnickou osobu (a jiné subjekty bez právní subjektivity) postihnout pokutou za jednání zákonem stanovených zástupců, kteří se dopustili trestného činu, přičemž porušili povinnosti právnické osoby nebo právnická osoba měla získat z takového jednání prospěch. Stejně tak lze stíhat právnickou osobu (a jiné subjekty) za trestný čin a přestupek zaměstnance, ke kterému došlo v důsledku nedostatečného dohledu společnosti nad jejími zaměstnanci.

Podle § 30 zákona o přestupcích je rozsah odpovědnosti právnické osoby stanoven na všechny přestupky a trestné činy, včetně trestných činů proti životu a zdraví.²⁶

2. 4 Španělsko

K zavedení trestní odpovědnosti právnických osob došlo ve Španělsku v roce 2004, kdy byl do španělského trestního zákona vložen článek, který umožňoval právnické osobě v trestním řízení uložit tzv. přídatné důsledky (*consecuencias accesorias*). V této podobě se jednalo pouze o úpravu zakládající nepravou trestní odpovědnost právnických osob. Prává trestní odpovědnost právnických osob byla do španělského trestního zákoníku zavedena až ústavním zákonem č. 5/2010 ze dne 22. června 2010 s účinností od 23. prosince 2010. Právnické osoby jsou trestně odpovědné za trestné činy v případech, ve kterých to stanoví trestní zákoník.

²⁴ Příloha k důvodové zprávě – Analýza a mezinárodní srovnání právní úpravy problematiky odpovědnosti právnických osob za jednání, k jehož postihu zavazují mezinárodní smlouvy. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, VI. volební období. Tisk č. 285/0, s. 101.

²⁵ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten in der Fassung v. 19. 2. 1987 BGBl. I S. 602.

²⁶ Böse, M.: *Corporate Criminal Liability in Germany*. In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010, s. 233.

2. 5 Itálie

Nejednoznačný koncept trestní odpovědnosti zvolil italský zákonodárce. Zákonem č. 231 z 8. června 2001 zavedl do právního řádu odpovědnost právnických osob, kterou nazval odpovědností administrativní. Podle italské ústavy je trestní odpovědnost individuální odpovědností fyzických osob, a proto zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob by bylo v rozporu s tímto ustanovením. I přes terminologické vymezení odpovědnosti právnických osob zůstává povaha této odpovědnosti sporná. Zastánci trestní povahy odpovědnosti jako argument uvádějí, že jde o odpovědnost za trestný čin, o které rozhodují trestní soudy v trestním řízení. Naopak, zastánci administrativní povahy odpovědnosti právnických osob tvrdí, že má být respektována vůle zákonodárce, který tuto odpovědnost nazval odpovědností administrativní.²⁷

I v Itálii zákonodárce k otázce rozsahu trestní odpovědnosti právnické osoby zpočátku přistupoval velmi restriktivně. Zákon z roku 2001 ve své původní podobě umožňoval stíhat právnické osoby jenom za trestný čin podvodu a úplatkářství. Postupem času se však cestou novel výčet trestných činů rozšiřoval a v roce 2007 byl do výčtu trestných činů zahrnut i trestný čin usmrcení z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti a těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti.

2. 6 Polsko a Maďarsko

Ze států, které vůbec neznají trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví lze zmínit Polsko. Trestněprávní odpovědnost zde byla zavedena zákonem č. 197/2002 Dz. U., o odpovědnosti hromadných subjektů za činy zakázané pod hrozbou trestu.²⁸ V čl. 16 zákon stanoví rozsah odpovědnosti právnických osob výčtem, ve kterém však najdeme převážně trestné činy hospodářské.

V Maďarsku, obdobně jako v České republice, byla pravá trestní odpovědnost právnických osob zavedena samostatným zákonem z roku 2001. Ten stanoví obecnou trestní odpovědnost právnické osoby za úmyslné trestné činy uvedené v trestním zákoně, pokud byly spáchány jejím zaměstnancem, členem nebo představitelem a právnická osoba z takového jednání měla nebo měla mít prospěch.

²⁷ De Maglie, C.: *Societas Deliquere Potest?* In: Pieth, M., Ivory, R. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Dordrecht: Springer, 2010, s. 258-260.

²⁸ Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

2. 7 Vývojové trendy právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob

V nastíněných právních úpravách lze vysledovat dva navzájem související vývojové trendy. Prvním je skutečnost, že téměř ve všech státech byl rozsah odpovědnosti právnických osob zpočátku určen spíše restriktivněji a až postupně byl rozšiřován na širší okruh trestných činů (Spojené království, USA, Nizozemí, Itálie). Druhý vývojový trend souvisí s druhem trestných činů, kterých se může právnická osoba podle té které úpravy dopustit. Ve většině států, státy common law nevyjímaje, byla trestní odpovědnost právnických osob zpočátku omezena na trestné činy hospodářské a trestné činy proti majetku a až postupem času byl její rozsah rozšířen i na jiné trestné činy, včetně trestných činů proti životu a zdraví. Zajímavé je, že ve Spojeném království, kde se koncepce trestní odpovědnosti zrodila před téměř 200 lety, došlo k připuštění možnosti činit právnickou osobu odpovědnou za trestné činy proti osobám, např. usmrcení z nedbalosti, až po více než 150 letech vývoje, což se časově kryje s obdobím, kdy Francie zakotvila trestní odpovědnost právnických osob, do níž v taxativním výčtu určujícím rozsah trestní odpovědnosti již tehdy zahrnula trestné činy proti životu a zdraví. S přihlédnutím i k jiným právním úpravám tak lze konstatovat, že vývoj trestní odpovědnosti právnických osob směrem k odpovědnosti za trestné činy proti životu a zdraví postupuje v Evropě rychlejším tempem, než tomu bylo v krajinách common law.

3. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice

V této části stručně nastíníme legislativní cestu k zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a poukážeme na diskuse vedené o rozsahu této trestní odpovědnosti, stejně jako na důvody, které zákonodárce vedly k zakotvení rozsahu trestní odpovědnosti v její současné podobě.²⁹

Od druhé poloviny 90. let dvacátého století se i v České republice problematika trestní odpovědnosti právnických osob stává velice diskutovaným tématem³⁰, a to především v souvislosti se závazky plynoucími pro ni z četných mezinárodních instrumentů.³¹

²⁹ K legislativnímu vývoji blíže srov. Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 16 – 23.

³⁰ Srov. např. Musil, J.: Trestní odpovědnost úřednických osob: Historický vývoj a mezinárodní srovnání, in Musil, J., Vanduchová, M.: Pocta Otovi Novotnému, Codex, Praha 1998, s. 76-98. Kratochvíl, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a jednání za jiného: (stav de lege lata, de lege ferenda v České republice a Slovenské republice). Právní obzor 2002, č. 4, s. 365-372. Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. *Právní fórum* 2006, č. 5, s. 168-178. Jelínek, J.: Potřebujeme trestní odpovědnost právnických osob?. *Karlovarská právní revue* 2007, č. 4, s. 6-28. Karabec, Z., Nečada, V., Vlach, J.: Trestní odpovědnost právnických osob - otevřený problém. *Trestní právo* 2007, č. 4, s. 5-16. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. *Kriminalistika* 2008, č. 1, s. 27-60. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost

Prvním legislativním pokusem o zavedení konceptu trestní odpovědnosti právnických osob do systému českého trestního práva byl vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který byl předložen Poslanecké sněmovně dne 21. 7. 2007.³² Návrh upravoval odpovědnost všech právnických osob (s výjimkou České republiky, ČNB a územních samosprávných celků) za taxativně vypočtené trestné činy při splnění formálních i materiálních podmínek vzniku trestní odpovědnosti, stanovených v § 5 návrhu. Právnická osoba tak byla odpovědná za čin spáchaný jejím jménem, v jejím zájmu nebo na úkor či v zájmu jiného, jednal-li tak statutární orgán nebo jeho člen, ten, kdo je oprávněn za právnickou osobu činit právní úkony, ten, kdo v rámci právnické osoby vykonává řídicí a kontrolní činnost, anebo zaměstnanec při plnění pracovních úkolů, bylo-li možné takový čin právnické osobě přičítat podle § 5 odst. 2 návrhu.

Rozsah trestní odpovědnosti právnických osob vymežil návrh v § 4 podle principu speciality, taxativním výčtem celkem 133 trestných činů.³³ Ve výčtu byly zařazeny i trestné činy proti životu a zdraví, které dnes upravuje Hlava I. zákona č. 40/2008 Sb., trestní zákoník. Konkrétně šlo o trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 TrZ), šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TrZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 TrZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TrZ), neoprávněné odebrání tkání a orgánů (§ 164 TrZ), nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány (§ 165 TrZ), odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu (§ 166 TrZ) a trestný čin nedovoleného nakládání s lidským embryem a lidským

právnických osob v České republice - stále otevřený problém. Trestná zodpovědnost právnických osob. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, s. 106-113. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Linde, Praha 2007.

³¹ K výčtu mezinárodních instrumentů viz Důvodová zpráva k návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, VI. volební období, Tisk 285.

³² Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745 – Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

³³ Dle důvodové zprávy k návrhu z r. 2004 byla původně zvažována i varianta, podle které by zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nevymezoval konkrétní trestné činy, neboť právnická osoba by měla zásadně odpovídat za veškeré trestné činy vymezené v trestním zákoníku nebo v některém jiném trestním zákoně, pokud to nebude vyloučeno z povahy konkrétního trestného činu. Výhodou tohoto řešení by byla jeho jednoduchost, když při budoucích změnách právní úpravy by nebylo třeba měnit ustanovení § 4 tohoto zákona, který jinak vymezuje konkrétní trestné činy, u kterých je možno dovozovat trestní odpovědnost právnických osob. Nevýhodou však naproti tomu je skutečnost, že orgány činné v trestním řízení by musely v každém jednotlivém případě zvažovat, zda u konkrétního trestného činu, u něhož by přicházela v úvahu trestní odpovědnost právnické osoby, je tato vůbec s přihlédnutím k povaze takového trestného činu možná, což by zejména na počátku aplikace trestní odpovědnosti právnických osob jistě přinášelo značné problémy. Proto byla v rámci připomínkového řízení tato varianta, která by obecně odkázala na trestní zákon, připomínkovými místy (až na výjimky) odmítnuta, neboť by byla značně neurčitá, což by působilo obtíže při stanovení konkrétní trestní odpovědnosti právnické osoby.

genomem (§ 167 TrZ). Ostatní trestné činy proti životu a zdraví, včetně usmrcení z nedbalosti a (těžkého) ublížení na zdraví z nedbalosti, ve výčtu scházejí.

Důvodová zpráva blíže výčet trestných činů neodůvodňuje, uvádí jen, že vychází především z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, ze smluv, kterými je Česká republika vázána od vstupu do Evropské unie, z rozhodnutí orgánů Evropské unie na základě takových smluv a z doporučení Rady Evropy.

Návrh zákona z r. 2004 byl však již v prvním čtení Poslaneckou sněmovnou zamítnut. Patrně opatrnická obava, že návrh na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se opětovně setká s negativním stanoviskem, vedla k tomu, že při tehdy připravované úpravě nového trestního zákoníku bylo upuštěno od myšlenky upravit trestní odpovědnost právnických osob přímo v trestním kodexu.³⁴ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník se tedy o trestní odpovědnosti právnických osob vůbec nezmiňuje.

V roce 2010 byl v rámci snah o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu připraven nový návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tento ve svém § 8 taktéž vychází z principu speciality a rozsah trestní odpovědnosti vymezuje taxativním výčtem trestných činů. Výčet je však oproti výčtu podle návrhu z roku 2004 o něco užší, na druhé straně však zahrnuje i některé trestné činy, které se v návrhu z roku 2004 neobjevily. Z trestných činů proti životu a zdraví podle Hlavy I. se ve výčtu nachází těžké ublížení na zdraví (§ 145 TrZ), ublížení na zdraví (§ 146 TrZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ) a ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 TrZ).

Důvodová zpráva k tomuto návrhu zdůvodňuje konkrétní podobu výčtu trestných činů též jenom odkazem na závazky, které České republice plynou z mezinárodních dokumentů.

Nový vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl Poslanecké sněmovně předložen v březnu 2011.³⁵ Návrh zákona poměrně rychle prošel schvalovacím procesem v obou komorách Parlamentu, v poslední fázi legislativního procesu však narazil na veto prezidenta republiky. To bylo Poslaneckou sněmovnou dne 6. 12. 2011 přehlasováno. Zákon nabytí platnosti dne 22. prosince 2011 vyhlášením ve Sbírce jako zákon

³⁴ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 15-16.

³⁵ Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna, VI. volební období. Tisk č. 285/0.

č. 418/2011 Sb., přičemž účinným se stal dne 1. 1. 2012, po extrémně krátké, devítidenní legisvakanční lhůtě.

Přijetím nové právní úpravy došlo k zavedení právé trestní odpovědnosti právnických osob do českého práva, které podstatně zasáhlo do základních zásad trestního práva.³⁶ Trestní právo v České republice bylo až do ledna tohoto roku budováno na zásadě individuální odpovědnosti fyzické osoby. Zavedením trestní odpovědnosti právnických osob došlo k zakotvení českému trestnímu právu neznámé kolektivní odpovědnosti, jako odpovědnosti odlišné od odpovědnosti fyzické osoby. Jelínek k tomuto uvádí, že zásada individuální trestní odpovědnosti se přijetím nové úpravy mění na zásadu nezávislé souběžné trestné odpovědnosti fyzické a právnické osoby.³⁷

Podle § 8 TOPOZ je právnická osoba odpovědná za trestný čin uvedený v § 7, spáchaný jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li tak některá z osob stanovená v § 5 odst. 1 písm. a) až písm. d), pokud jej lze právnické osobě přičítat podle § 5 odst. 2. Stejně jako předchozí návrhy, i zákon vychází z teorie přičitatelnosti.

Ministerstvo spravedlnosti v návrhu počítalo se dvěma možnými variantami stanovení rozsahu trestní odpovědnosti. První z nich, ze které také vychází přijatý zákon, počítala s taxativním výčtem trestných činů, jejichž okruh byl omezen na ty trestné činy, u kterých mezinárodní smlouvy a předpisy ES/EU vyžadují zavedení deliktní odpovědnosti. Tento výčet byl v průběhu připomínkového řízení rozšířen o daňové trestné činy.

Ve druhé variantě byl rozsah trestní odpovědnosti právnických osob vymezen všeobecně tak, že by se trestní odpovědnost vztahovala na všechny trestné činy v trestním zákoníku, pokud jejich spáchání právnickou osobou není vyloučeno jejich povahou. Tato varianta vycházela z premisy, že určitá jednání jsou považována za trestuhodná a stát je s ohledem na jejich typovou závažnost považuje za trestné činy, přičemž není dán žádný důvod, aby na tyto skutkové podstaty bylo nahlíženo odlišně pouze z toho důvodu, že se jich nedopustila fyzická osoba, ale osoba právnická.³⁸

Přijatá byla varianta první a rozsah trestní odpovědnosti zákon opět stanoví taxativním výčtem trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit. Na rozdíl od úpravy návrhů

³⁶ K tomu srov. Kratochvíl, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného. Trestněprávní revue 2011, č. 9, s. 249-253.

³⁷ Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 23.

³⁸ Šámal, P.: K trestněprávní odpovědnosti právnických osob. Bulletin advokacie 2011, č. 11, s. 23-24.

z roku 2004 a z roku 2010, TOPOZ z výčtu trestných činů úplně vypustil trestné činy proti životu a zdraví podle Hlavy I. trestního zákoníku.

Lze tedy dle českého trestního práva vůbec stíhat právnickou osobu za jednání, jehož následkem je zasažení zájmu na ochranu života a zdraví?

Jak již bylo zmíněno výše, současná právní úprava neumožňuje stíhat právnickou osobu za trestné činy proti životu a zdraví podle § 140 až § 167 TrZ. To však zároveň neznamená, že by právnická osoba byla beztrestná za jednání, v jehož důsledku je způsobena smrt nebo ublížení na zdraví jiných osob.

TOPOZ v § 7 vyjmenovává trestné činy, za které právnická osoba může nést trestní odpovědnost. Ve výčtu jsou trestné činy vyjmenovány bez rozlišování mezi základními, kvalifikovanými a privilegovanými skutkovými podstatami. Vzhledem k subsidiaritě trestního zákoníku³⁹ lze mít za to, že odpovědnost právnických osob se týká jak základních, tak i kvalifikovaných a privilegovaných skutkových podstat trestných činů, uvedených v taxativním výčtu.⁴⁰

Podíváme-li se blíže na skutkové podstaty trestných činů vyjmenovaných v taxativním výčtu TOPOZ, zjistíme, že způsobení smrti a těžké újmy na zdraví z nedbalosti lze postihnout v rámci kvalifikovaných skutkových podstat těchto trestných činů. Jmenovitě tomu tak je u kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů obchodování s lidmi (§ 168 TrZ), svěření dítěte do moci jiného (§169 TrZ), vydírání (§175 TrZ), sexuálního nátlaku (§186 TrZ), pohlavního zneužití (§ 187 TrZ), kuplířství (§189 TrZ), nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281 TrZ), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TrZ), neoprávněného vypuštění znečišťujících látek (§ 297 TrZ), teroristického útoku (§ 311 TrZ) a u trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice (§ 340 TrZ).

U těch výše uvedených trestných činů, jejichž kvalifikované skutkové podstaty upravují nedbalostní způsobení těžké újmy na zdraví, není možné posuzovat jednání naplňující tyto skutkové podstaty v jednočinném souběhu s těžkým ani prostým ublížením na zdraví v nedbalostní formě podle § 147 a § 148 trestního zákoníku.⁴¹

³⁹ viz § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

⁴⁰ Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 62.

⁴¹ Šámal, P., a kol.: *Trestní zákon: komentář*, 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 1346.

Obdobně u těch z výše zmíněných trestných činů, které jako kvalifikační okolnost upravují způsobení smrti z nedbalosti, by i v případě rozšíření rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob na trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 TrZ byl jednočinný souběh vyloučen. Jednání by se posuzovalo jen podle kvalifikované skutkové podstaty, nikoliv také podle § 143 TrZ.⁴²

Lze tedy shrnout, že dopustí-li se právnická osoba jednáním popsaným v skutkové podstatě jednoho z jedenácti vyjmenovaných trestných činů a způsobí tímto jinému z nedbalosti smrt nebo (těžké) ublížení na zdraví, bude způsobení takového následku dostatečně postižitelné v rámci kvalifikovaných skutkových podstat těchto trestných činů.

Mimo tyto případy však podle platné právní úpravy nelze právnické osoby trestně postihnout za smrt nebo ublížení na zdraví, ke kterým dojde v důsledku jednání naplňujícího skutkovou podstatu některého z trestných činů uvedených v trestním zákoníku, ale současně nespádajícího do taxativního výčtu trestných činů podle TOPOZ. Tak tomu bude např. u trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti, usmrcení z nedbalosti, ale také u trestných činů, kde lze následky na zdraví a životě postihovat v rámci kvalifikované skutkové podstaty např. u trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti podle § 273 TrZ.

Za účelem účinné ochrany společnosti před nebezpečným jednáním právnickým osob bude de lege ferenda nutné rozšířit trestní odpovědnost právnických osob tak, aby se vztahovala i na trestné činy proti životu a zdraví, a to minimálně na trestný čin usmrcení z nedbalosti, trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti a trestný čin ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty. Stejně platí i pro trestný čin obecného ohrožení, který systematicky nespadá pod trestné činy proti životu a zdraví, ale z hlediska svého objektu také sleduje zájem na ochraně života a zdraví.

Závěr

Koncept trestní odpovědnosti právnických osob je pro státy kontinentálního právního systému poměrně novým fenoménem, jehož zasazení do kontinentální právní kultury bylo značně problematické. Trestní právo kontinentálního typu od počátku 19. století počítá s pachatelem jako osobou fyzickou, tedy bytostí z masa a kostí, bytostí myslící, cítící, mající

⁴² Šámal, P.a kol.: *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1346.

vůli, nikoli s bytostmi neviditelnými a nematerálními.⁴³ Vychází ze zásady individuální trestní odpovědnosti, tedy odpovědnosti fyzické osoby za své vlastní jednání. Koncept trestní odpovědnosti právnických osob narušuje systém časem ověřených základních zásad kontinentálního právního systému tím, že do trestního práva zavádí nový druh trestní odpovědnosti, a to odpovědnost kolektivní.

Nelze se proto divit, že evropské státy k otázce zavedení trestní odpovědnosti zpočátku přistupovaly s nedůverou. Jak již bylo zmíněno výše, ve většině států byla trestní odpovědnost vnímána jen jako nevyhnutný nástroj plnění mezinárodních závazků, čemuž odpovídalo i vymezení rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob v právních řádech jednotlivých států. Od 90. let dvacátého století se však pohled na koncept trestní odpovědnosti právnických osob postupně mění, a to od speciality ke všeobecnosti a od odpovědnosti omezené na majetkové a hospodářské trestné činy k odpovědnosti za širší spektrum trestných činů, včetně těch proti životu a zdraví.

Česká republika při zavádění institutu trestní odpovědnosti zvolila opatrný přístup, když rozsah trestní odpovědnosti právnických osob vymezila taxativním výčtem pouze těch trestných činů, u kterých povinnost zavést deliktní odpovědnost plyne z mezinárodních závazků. Takové řešení je vhodné zejména při zavádění institutu trestní odpovědnosti právnických osob do aplikační praxe. Z dlouhodobějšího hlediska se vzhledem k naznačeným trendům vývoje právní úpravy této problematiky v ostatních státech kontinentálního systému, jeví takto úzce vymezený rozsah trestní odpovědnosti jako nedostatečný. Osvědčí-li se nová právní úprava v praxi, bude de lege ferenda nutné přistoupit k rozšíření rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob.

⁴³ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007.s. 7.

Seznam použité literatury

- GIBALOVÁ, D.: Aplikace trestní odpovědnosti právnických osob ve Francii. Trestněprávní revue 2001, č. 5, s. 137-141.
- GOBERT, J., PUNCH, M.: Rethinking corporate crime. London: Butterworths, 2003.
- GOBERT, J.: The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 – Thirteen years in the making but was it worth the wait?. The Modern Law Review, 2008, s. 413–433.
- JANDA, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. Právní fórum 2006, č. 5, s. 168-178.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007.
- JELÍNEK, J., HERCZEG, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012.
- JELÍNEK, J.: Potřebujeme trestní odpovědnost právnických osob?. Karlovarská právní revue 2007, č. 4, s. 6-28.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - stále otevřený problém. Trestná zodpovednosť právnických osôb. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, s. 106-113.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. Kriminalistika 2008, č. 1, s. 27-60.
- JELÍNEK, J., a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009.
- KRATOCHVÍL, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného. Trestněprávní revue 2011, č. 9, s. 249-253.
- KRATOCHVÍL, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a jednání za jiného: (stav de lege lata, de lege ferenda v české republice a Slovenské republice). Právny obzor 2002, č. 4, s. 365-372.
- KARABEC, Z., NEČADA, V., VLACH, J.: Trestní odpovědnost právnických osob - otevřený problém. Trestní právo 2007, č. 4, s. 5-16.
- MUSIL, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v novém francouzském trestním zákoníku. Kriminalistika 1995, č. 4, s. 308-315.
- MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M.: Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998.
- NOVOTNÝ, O., a kol.: Trestní právo hmotné. 6., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

PIETH, M., IVORY, R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. Dordrecht: Springer, 2011.

PODGOR, E. S., HISRAEL, J.: White collar crime in a nutshell. 2nd ed. St. Paul: West Publishing, 1997.

ŠÁMAL, P.: K trestněprávní odpovědnosti právnických osob. Bulletin advokacie 2011, č. 11., s. 19-29.

ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní zákon: komentář, 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010.